

Didaktizácia

sociálno-patologických javov

doc. PaedDr. Vlasta Cabanová, PhD.

vlasta.cabanova@fvp.slu.cz

VÝUKA

Akademický rok: 2020/2021

Semester: zimný

Ukončenie: **zápočtom**

Podmienka: zvládnutie pojmového aparátu didaktiky, aktívna účasť na seminároch, **spracovanie písomného textu didaktickej povahy** (didaktické spracovanie SPP témy ako ppointovej prezentácie a prípravy na vyučovaciu hodinu)

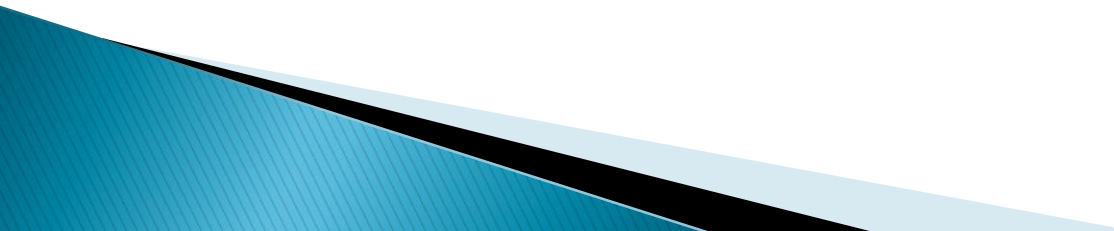
Literatúra:

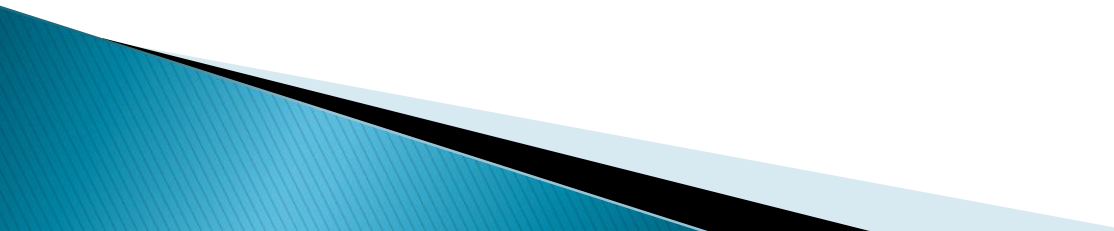
Skalková, J. Obecní didaktika

Kalhoust, Obst: Didaktika

Švec, Š. Všeobecná didaktika

ČO SA NA PREDNÁŠKACH DOZVIETE ?

1. Načo je nám didaktika, o čom je, aký je jej predmet...
Normatívny a deskriptívny charakter didaktiky...
 4. Aké vzdelávacie teórie a paradigmy didaktika má...
 5. Pedagogické teórie 20. storočia (ich vplyv na didaktiku)
 6. Súčasný hlavný „trend“ (konceptia) vo vzdelávaní
 7. Diagnostika a na nárast SPJ v škole
-

7. Vzdelávanie a vzdelanie – je medzi tým rozdiel?
 8. Obsah vzdelávania – čo vlastne žiakov učíme???
 9. Konkretizácia obsahu vzdelávania – učebnica, učebný text a jeho štruktúra
 10. Činiteľ výučby – učiteľ a jeho didaktické kompetencie.
 12. Žiak – jeho kľúčové kompetencie.
-

ČO JE VŠEOBECNÁ DIDAKTIKA?

- je základná pedagogická vedná disciplína,
- je pedagogická vedná disciplína, ktorá sa zaoberá obsahom vzdelania: **ČO** (všetko) sa má žiak učiť a procesmi vyučovania a učenia (metódy, zásady, formy výučby, interakcia učiteľ – žiaka) a **AKO** sa to má učiť (*aké voliť* formy výučby, *aké sú vhodné* druhy interakcie medzi učiteľom a žiakom).

Chápanie didaktiky sa vo svete líši:

- pojem v anglosaských krajinách a stredoeurópskych krajinách... V chápaní je významný rozdiel!!!

TRI ZLOŽKY OSOBNOSTI

ZLOŽKY <i>osobnosti</i> (DOMÉNY)	<u>DIDAKTIKA</u> ↓ 1. kognitívna (poznávacia) ↓	2. afektívna (afektívna) ↓	3. psycho- motorická (činnosťná) ↓
Predstavuje:	Rozum, IQ	City, emócie, EQ	Fyzická aktivita
Prejavuje sa:	znanosti	Postoje, vzahy, vôľa, charakter	Činnosť, zručnosti a návyky
PROCESY edukácie	1. <i>vzdelávanie</i>	2. <i>vychovávanie</i>	3. <i>vycvičovanie</i>

VŠEOBECNÁ DIDAKTIKA

AKO ZÁKLADNÁ PEDAGOGICKÁ DISCIPLÍNA

Stručné historické zhrnutie

- ▶ *etymológia pojmov* od ktorých odvodzujeme slovo učiteľ a didaktika:

„*paidagogos*“ a „*didaskein*“

- ▶ v starogréčtine *paidagogos* bol otrok:

- ▶ **pais = chlapec + agogé = viesť**

označenie pre otroka, ktorý sprevádzal synov svojho pána do školy

didaktika sa používala slove *didaskein, didaskó*“ čo znamenalo učím, poučujem

etymologické vysvetlenie pojmu didaktika Wolfgang Ratke (r. 1613)

„*paidagogike techné*“ umenie vysvetľovať

J.A.Komenský „*umení vyučovateľské*“,

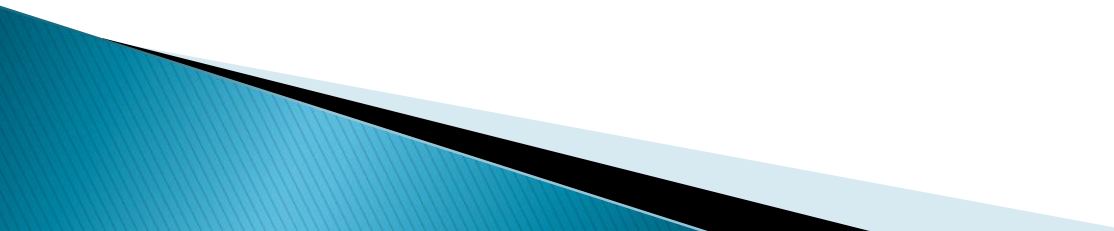
Samuel Ormis „*výchovoveda*“.

DIDASKEIN MÁ DVOJAKÝ VÝZNAM:

- V historickom kontexte klasickej gréckej výchovy a vzdelávania komplexného vzdelávania (PAIDEA) mal pojem didaskein dvojaký význam:
- **VYUČOVANIE** – ako činnosť vychovávateľa prípadne učiteľa (didaskolas, gramatikos) pôsobenie na iných
- **UČENIE SA** – ako činnosť edukanta = žiaka
Dvojité význam poukazuje na súvislosť vyučovania a učenia sa, teda na činnosť učiteľov a činnosť žiakov.
V dejinách vyučovania súvislosť spomenutých dvoch činností bola predmetom rozdielnych názorov: raz sa prikladala dôležitosť jedna v inom období sa absolutizovala druhá činnosť.

ČO JE **PREDMETOM** VŠEOBECNEJ DIDAKTIKY?

- procesy učenia a vyučovania
 - V období explózií informácií (informačného smogu) význam didaktiky narastá
 - pracovať s informáciami (podstatné od menej podstatného)
 - naučiť žiakov kriticky prehodnocovať
“filtrovať“ odlišovať hodnotu a význam
-

ROZVOJ
DIDAKTICKÝCH TEÓRIÍ
V HISTORICKOM KONTEXTE

Kto z historických osobností, o ktorých sme sa učili na dejinách pedagogiky najviac ovplyvnil *dnešnú* podobu didaktiky ?

STAROVEK:

GRÉCKO: A) SOKRATES, PLATÓN, ARISTOTELES

B) SOFISTI

RÍMSKA RÍŠA : QUNTILIANUS

NOVOVEK:

OSVIETENECTVO: JÁN ÁMOS KOMENSKÝ

J. F. HERBART

JOHN DEWEY

+ + doplniť informácie zo skrípt (str. 9 až 13) – najmä pozrieť mená: Rousseau, Pestalozzi, Herbart, Diesterweg, + z každého storočia (16.st.,17.st.,18.st.,19.st.,20.st) sa naučiť jedného slovenského a jedného českého pedagóga

Prínos rétoricko-pragmatickej línie

pre rozvoj didaktických teórií

- PODĽA SOFISTOV SA VYŠŠIE VZDELANIE = (TZV. *ENCYKLIKÁ PAIDEA*) ZAČALO SA ZAOBERAŤ TÝM, ČO BÝVALO PRED TÝM PONECHANÉ NA NÁHODU.

SOFISTI POSTULOVALI POTREBU ÚPLNÉHO VZDELANIA AKO OBČIANSKU CNOTŤ!

- **KURIKULUM: ZÁKLADOM BOLO 4 PREDMETY:**
 1. **GRAMATIKA** (AKO ZÁKLAD PRE VŠETKO OSTATNÉ)
 2. **DIALEKTIKA** (NÁCVIK POUŽÍVANIA SLOV AKO PREJAV A REPLÍK)
 3. **RÉTORIKA** (AKO UMENIE PREJAVU PRESVEDČIVO NIEČO DOKÁZAŤ A PRESADIŤ)
 4. **OBČIANSKA NÁUKA** (PREHĽBENIE ODBORNÝCH POZNATKOV V NAJDÔLEŽITEJŠÍCH OBLASTIACH, KU KTORÝM PATRILA PREDOVŠETKÝM ARITMETIKA, GEOMETRIA, ASTRONÓMIA A HUDBA (MUZIKA)).
-

STREDOVEK : DOGMATICKÁ KONCEPCIA VYUČOVANIA

- **DOMINANCIA KREŠŤANSKEJ VÝCHOVY A VZDELÁVANIA:**
(DOGMATIZMUS, SCHOLASTIKA - MEMOROVANIE, PRÍSNOŠŤ, PASIVITA ŽIAKA, TELESNÉ TRESTY).
 - CIEĽOM VZDELÁVANIA BOLO FORMOVANIE IDEÁLU:
ZBOŽNÝ MUDRC OVLÁDAJÚCI PERFEKTNE LATINČINU
(ZANEDBÁVANIE TELESNEJ STRÁNKY)
 - SVETSKÉ VZDELÁVANIE, MESTSKÉ ŠKOLY, VZNIK UNIVERZITNÉHO VZDELÁVANIA (UČENÉ DIŠPUTY)
- PRECHODNÁ KONCEPCIA: **KATECHETICKÁ KONCEPCIA**
-

VEĽKÁ DIDAKTIKA

(Didaktica magna)

- tu podal komplexný rozbor vyučovania.

- Obsah a zámer vyjadril takto:

„V Didaktike podávajúcej **všeobecné umenie učiť všetkých všetko**, alebo spoľahlivý a vybraný spôsob, ako možno po všetkých obciach, mestách a dedinách niektorého kresťanského štátu zriaďovať také školy, aby sa všetka mládež oboch pohlaví bez akejkoľvek výnimky mohla vyučovať v náukách, zušľachťovať v mravoch, napĺňať zbožnosť, a tak v rokoch dospievania stručne, príjemne a dôkladne sa naučiť všetko, čo je potrebné pre prítomný a budúci život.“

JOHANN FRIEDRICH HERBART

3.

Rozvinul teóriu slovno-názornej koncepcie:

- Najznámejšie sú jeho 4 formálne stupne vyučovania:
 - **jasnosť** dôkladné zoznámenie sa s novým učivom napr. (výklad)
 - **asociácia** prepojenie nového učiva so starším učivom
 - **system**: zaradenie nového učiva do systému (závery, zovšeobecnenia, pravidlá)
 - **metóda**: praktické precvičovanie, využitie v praxi využitie nových poznatkov pri riešení úloh, cvičení a pod.
-

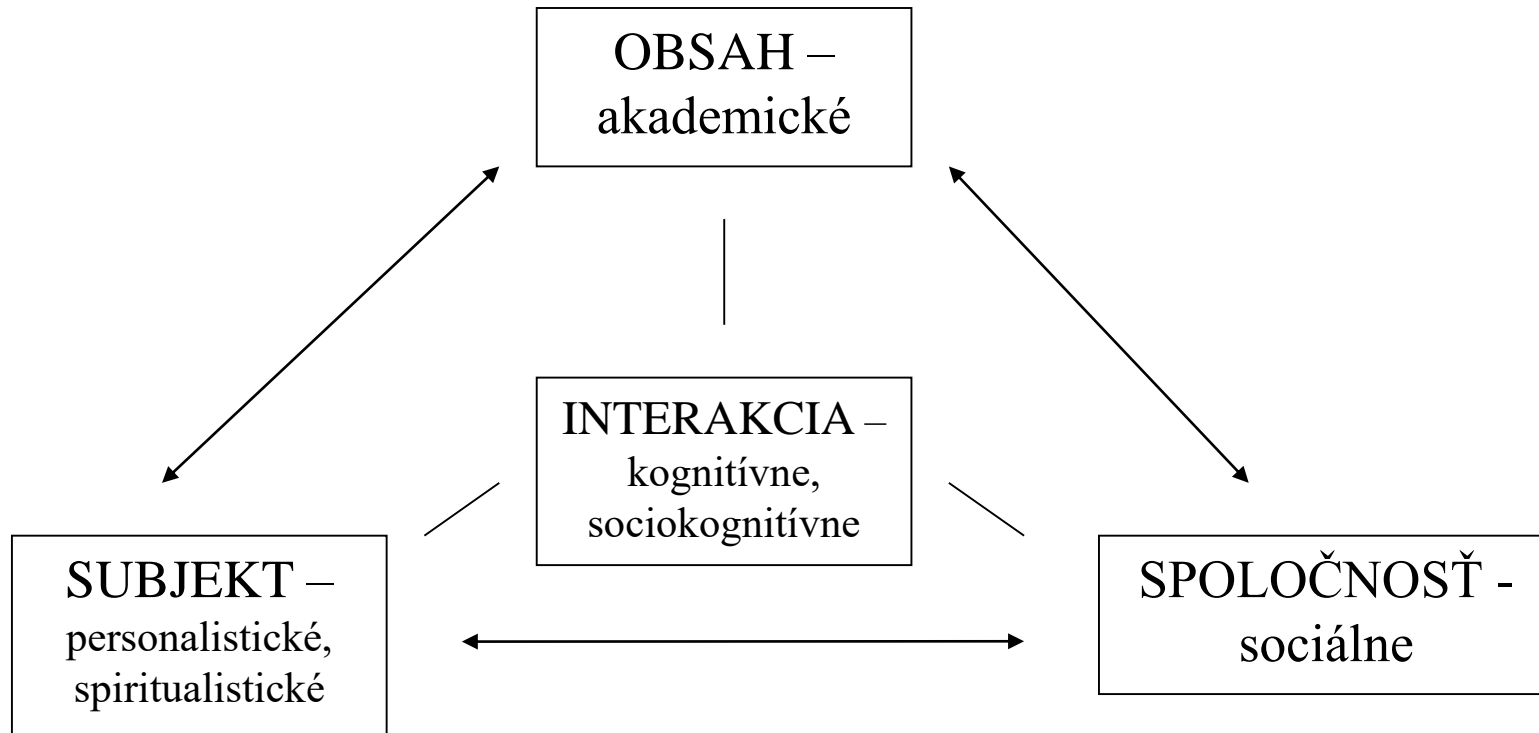
ČO chápeme pod všeobecnou didaktikou v posledných 30 rokoch....

- Pavlík: *Didaktiku považuje za vedu, ktorá sa zaoberá rozumovou výchovou.*
 - Velikanič: *Didaktika je veda o vyučovaní.*
 - Mojžíšek: *Didaktiku je teória vzdelávania a vyučovania.*
 - Petersen, Herman: *Didaktika – veda o vyučovaní a učení sa.*
 - Klafki: *Didaktika je teória obsahov vzdelávania*
 - Müller: *Didaktika je veda o zmene konania.*
 - Kaiser: ***DIDAKTIKA JE TRANSFORMÁCIA OBSAHOV NA VYUČOVACIE PREDMETY, USKUTOČŇOVANÁ PODĽA URČITÝCH PRINCÍPOV A USILUJÚCA SA SPLNIŤ URČITÉ ZÁMERY.***
-

PEDAGOGICKÉ TEÓRIE 20. STOROČIA

A ICH VPLYV (NIELEN) NA DIDAKTIKU

Aké vzdelávacie teórie a paradigmy má didaktika?

„Učitelia otvárajú cestu, vojsť však musí žiak sám...“ (čínske príslovie)

-
- začiatok 20. storočia – behaviorizmus, pozitivistická psychológia (Thorndike, Václav Příhoda)
 - Medzivojnové obdobie – kognitivismus, sociálny pohľad na vzdelávanie (Piaget, Vygotskij)
 - II. svetová vojna – technológia do vyučovania, ožíva behaviorizmus, Bloomova taxonómia cieľov
 - 50-60-te roky 20.stor. – kognitívny prúd aj behaviorálny prúd v pedagogike
 - 70-te roky 20.stor. – **humanistická psychológia** (Rogers, PCE)
 - 80-90-te roky 20.stor. – integrácia žiakov so ŠVVP
-

DIDAKTICKÝ REFORMIZMUS

- Vracia sa k odkazom Rousseaua a Tolstého
 - reformná pedagogika sa nazýva aj ***hnutím novej výchovy***
 - Predstavitelia: Ellen Keyová, O. Decroly, A. Feriére, J. Dewey, P. Petersen, R. Steiner
-

Podľa obsahového zamerania rozoznávame

■ DIDAKTICKÝ FORMALIZMUS

Predstavitelia (Rousseau, Pestalozzi, Herbart). Formalizmus kládol dôraz na rozvoj rôznych stránok osobnosti žiaka – rozumových schopností, pamäti, pozorovania, pozornosti, predstavivosti, estetického cítenia, etických vlastností. Formalizmus podporil vyučovanie latinčiny, gréčtiny, histórie a filozofie.

■ DIDAKTICKÝ UTILITARIZMUS

Dewey) v USA koncom 19. storočia a začiatkom 20. storočia vznikol didaktický utilitarizmus. Vznikol vplyvom pragmatickej pedagogiky. Tento prístup kladie dôraz na činnosť, prax a užitočnosť. Dôraz kladie na dieťa a na jeho prípravu na praktický život. Hlavným cieľom je rozvoj aktivity, samostatnosti a tvorivosti žiakov v praktických životných situáciách.

ČLENENIE DIDAKTÍK Z HLADISKA ZAMERANIA PREDMETU

ako vzťah všeobecného a jedinečného:

1. všeobecná didaktika

2. didaktiky odborných predmetov (DCH, DSJ),

3. špeciálne didaktiky (predškolská didaktika, DSŠ, DZŠ).

■ Didaktika sa realizuje najmä za využitia tesného **spojenia** didaktiky a špeciálnych didaktík:

■ všeobecná didaktika \longleftrightarrow didaktika jednotlivých predmetov

■ všeobecná teória \longleftrightarrow jedinečná prax

■ ako vzájomne sa ovplyvňujúci sa vzťah

-
- Makrodidaktické teórie (makroúroveň skúmania)
 - Mikrodidaktické teórie (mikroúroveň skúmania)

 - ČO JE TO KONŠTRUKTIVISTICKÁ teória v didaktike, čo je to sociálny konštruktivizmus ???
-

Didaktické vedomosti a zručnosti

- Didaktika je nevyhnutným obsahom aprobačnej kvalifikácie pedagóga (cieľom je nadobudnutie didaktickej kompetencie)
 - Je nevyhnutnou podmienkou odbornej prípravy pedagóga na reálnu pedagogickú prax
-